

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklesiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Henrici Valesii Annotationes In Librum Quintum Historiae Ecclesiasticae
Sozomeni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

HENRICI VALESII ANNOTATIONES IN LIBRUM QUINTUM HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ SOZOMENI.

In Caput Primum.

Καὶ πολλοῖς τῶν σωζόντων. Mallem scribere σωζόντων. In Fuketiano codice scriptum est προσάξαν. Quam emendationem Christophorus etiam ac Savilius in margine adscriperunt.

In Caput II.

Pag. 592. Ὁσιώσαν κατὰ γινώμην. Scribendum puto ὁσιώσαν & κατὰ γινώμην αὐτοῖς ἢ Ἐφραζίων &c. Porro hæc historia, & sequens factum, quod narrat Sozomenus, leguntur etiam apud Gregorium Nazianzenum in Invectiva adversus Julianum.

Pag. 593. Ἰουλιανὸν ἐπισκοπῆς. Julianus Cæsar Nicomediæ ab Eusebio educatus est Episcopo, quem genere longius contingebat ut loquitur Ammianus Marcellinus in lib. 22. pag. 219.

Pag. 594. ἐν Ἰωνίᾳ δυσχερᾶν πραγμάτων παλαιωμένων. Scribendum puto παλαιωμένων. Refertur enim ad id quod præcessit, τὸ δὲ τῶν πολλοῖς συμβαίνον, seu potius τὸ πολλοῖς συμβαίνον, ut legitur in codice Fuketiano. Hoc est, quæ admodum plerisque evenire solet, qui calamitatum metu cruciantur, spe rerum secundarum illeceus, Maximum in amicorum numero habuit.

Pag. 595. καὶ ἐποιοῦτο παρὰ τὰς. Hujus loci veram scripturam servavit codex Fuketii, in quo ita dilerte scriptum inveni: καὶ ἐποιοῦτο παρὰ τὰς. Id est, earum rerum admiratione capiebatur. ὡς δὲ ἔχον γινώμην. Malim scribere ὡς δὲ δὴ. Sic enim Græci loqui solent. κωνσταντίαν πλὴν αὐτῆ ἀδελφῶν. Helenam dicere debuerat. Sic enim vocata est uxor Cæsaris Juliani. Constantia vero ejusdem Helenæ foror, nupta fuerat Gallo Cæsari, fratri Juliani.

In Caput III.

Pag. 596. Ἐξέτρι φόρου. In codice Fuketiano scriptum est ἐπίτρι. Vocem autem φόρου, Musculus quidem redidit, Christophorus autem tributa interpretatus est. Ego Musculi interpretationem magis probo. Neque enim Julianus nova tributa excogitavit, quippe qui vetera & solennia imminuerit, ut docet Ammianus Marcellinus.

A μύσας τὴν ἱερεῖαν. Apud Græcos μύσαι proprie dicebantur ii, qui sacris initiabantur, ut docet Harpocration in Lexico. Interdum tamen abusive ponuntur pro μυσουργοῖς seu Initiatoribus. Atque ita hoc loco sumit Sozomenus. Vide si placet quæ notavi ad Eusebium.

Ἐσόντων θεραπειῶν. Vestitores simulachrorum intelligit, & bajulos, & alios hujusmodi ministros, quorum frequens mentio existat apud Julium Firmicum in libris Matheos. Eos Græci ἱεροθελισαί & ἱεροφόροι vocant.

καὶ τῶν ἄλλων ἂν ἔχον πλὴν ἀπέλειαν. Mallem dicere αἰς πλὴν ἔχον &c. Vulgata tamen lectio ferri potest.

τῶν ἀρχιερέων προσεργμένων. Hujus loci emendationem debemus codici Leonis Allatii, in quo ita scribitur: τὸν, ὡς ἱλλυεὶς λέγουσιν, ἀρχιερέων προσεργμένων. Græci ἀρχιερέων dicebant pro, sancte & caste Deos colere. Hefychius, ἀρχιερέων, σέβον, ἀρχιερέων ἀρχιερέων, σέβον. Hinc etiam ἀρχιερέων dicebant sanctitatem & ἀρχιερέων, ut docet Suidas. Quod Latini dicunt in castu esse. De castu Isis & Cybeles, vide quæ olim notavit Theodorus Canterus in libris-variarum lectionum; cujus exactæ diligentia nihil arbitror addi posse. Sumitur etiam hoc verbum pro sacrificare, ut notat idem Suidas. Ita Marinus in vita Procli sub initium dicit, ὡς δὲ τῶν ἰσων ἕκαστος τὰς ἀρχιερέας ποιεῖ. ἄλλ' οἱ μὲν δὲ τῶν ταύρων &c. Idem infra de Proclo ita scribit, τὰς ἢ μαθησιακὰς φερέωμαιοι ἢ ἐπαύριον πότε φερέω φρενὴν σπυδαῶνας ἀρχιερέας ἐκάστω μιλῶς ἠγνοῦν. Ubi vides ἀρχιερέας sumi non pro sacrificiis, sed pro castu sive abstinentia. Certe apud Suidam in voce μαθησιακὰ, ubi hic Marini locus citatur, pro ἀρχιερέας legitur κασείας.

B καὶ ἐποιοῦτο παρὰ τὰς. Hujus loci veram scripturam servavit codex Fuketii, in quo ita dilerte scriptum inveni: καὶ ἐποιοῦτο παρὰ τὰς. Id est, earum rerum admiratione capiebatur. ὡς δὲ ἔχον γινώμην. Malim scribere ὡς δὲ δὴ. Sic enim Græci loqui solent. κωνσταντίαν πλὴν αὐτῆ ἀδελφῶν. Helenam dicere debuerat. Sic enim vocata est uxor Cæsaris Juliani. Constantia vero ejusdem Helenæ foror, nupta fuerat Gallo Cæsari, fratri Juliani.

καὶ τὰ σύμβολα, καὶ τὰ παλαιὰ πάτρια. In codice Fuketiano deest vox παλαιὰ, quæ mihi quidem videtur esse expositio vocabuli πάτρια. Græci τὰ πάτρια vocare antiquos ritus ac ceremonias. Origines quoque & antiquitates singularum civitatum ita vocabant. Eoq; titulo multi libros ediderunt; cujusmodi existat Codini liber, qui πάτρια κωνσταντινουπόλεως inscribitur. Quare hoc loco scribendum puto καὶ τὰ πάτρια. Id est, juxta morem insituntis quæ majorum. Mos enim

enim erat Alexandria jam inde ab ultimis temporibus, ut cubitus quo ascensum Nili metiri consueverant, ad templum Serapidis deferretur. Quod cum indigne tulisset Constantinus religiosissimus Imperator, eum deinceps in Ecclesiam deportari statuit, ut tradunt scriptores Historiae Ecclesiasticae. Porro cum Nili cubito Sacra quaedam ac simulachra ab Aegyptiis coli solita in templum Serapidis deferbantur, ut ex hoc Sozomeni loco colligimus, quorum vi ac potentia intumescere aquas Nili eredeabant Gentiles.

πολιτικοὶ ἀρχόντες ἔπραττον οἱ. Male Christophorus *πραττῶν* belli Duces interpretatur. *πραττῶν* dicebantur à Græcis Magistratus municipales seu Duumviri, ut jam pridem observavi in annotationibus ad libr. 31. Ammiani Marcellini pag. 413.

In Caput IV.

Pag. 598 Μαζακὰ τὸ πρῶτον ὀνομαζομένη. Scribendum proculdubio est *μαζακὰ τὸ πρῶτον ὀνομαζομένη*. Nam Casarea Cappadociae, prius Mazaca vocabatur, ut tradunt Geographi. Quod vocabulum à Syris inditum mihi videtur, quorum coloni sunt Cappadoces, ut testatur Herodotus.

ἰπεί ἢ ἔ τ τῆς τύχης ὁ μόνον &c. Rectius in codice Fuketiano legitur *τὸ τῆς τύχης ὁ μόνον &c.* Quam scripturam Christophorus etiam ac Savilius in quibusdam codicibus repererant. Subaudiendum autem est *ἰπεί*. De templo Genii urbis Casarea Cappadociae loquitur etiam Gregorius Nazianzenus in Invektiva priore in Julianum pag. 91. & in Oratione 19. pag. 309. Vide quæ scripti in annotationibus Eusebianis pag. 181. & 182.

δραπαρῶν ἔῖπον οἰδίσσον. Cur *ἰπεί οἰδίσσον*, id est vile ac probrosum vocaverit hoc genus militiae, satis intelligo. Triplex enim fuit militia apud Romanos. Prima & honoratissima est Palatina: eorum scilicet qui in palatio militabant. Secunda fuit castrensis sive armata. Tertia fuit cohortalis: eorum scilicet qui in officio Praefectorum ac Praesidum militabant. Hæc postrema, si cum duabus aliis conferatur, vilissima erat. Sed cur *δραπαρῶν* vocetur hoc genus militiae, non satis capio. Quæstuosum enim potius videtur fuisse. Unde in codice Theodosiano peculiaris titulus est *De lucris Officiorum*. Hujusmodi certe Officiales judicum, tam civilium, quam militarium, multa exigere solebant à litigantibus aut à provincialibus. Onerosa tamen fuit hæc militia: primum in eo, quod Novelli qui corpori seu collegio Officialium adscribebantur, muneris seu sportulae loco grandem pecuniam inferre cogebantur in arcam collegii. Deinde in eo, quod sententias Judicum & præcepta Imperatorum executioni mandabant suo periculo: id est gravi multa puniendi, nisi paruissent. Hinc in codice Theodosiano toties adscriptum legitur legibus Imperatorum, ut officium Praesidum decem aut plures auri libras silico inferre cogatur, si quidpiam contra legem facere præsumpserit.

αὐτὸν δὲ ἢ σιδῆρον. Deest verbum *ῥηθῆς*, sicut in interpretatione mea supplevi. Ita quoque legisse videtur Christophorus.

ἢ βιάσασθαι μὴ ἀξιώσας. Hunc locum correxi ex codice Fuketiano, in quo disertè ita scribitur,

Αἰ βιάσασθαι μὴ ἀξιώσας &c. quam scripturam nemo, ut opinor, in dubium revocabit.

αὐδομήνῳ ἀπὸ ἐν κωνσταντινουπόλει τειχίῳ. In codice Fuketiano scriptum inveni *αὐδομήνῳ*. Christophorus autem & Savilius *αὐδομήνῳ* emendarunt. & *τειχίῳ* pro *τειχίῳ*. Atque ita legit Epiphanius Scholasticus & Nicephorus. Nam Epiphanius quidem sic vertit; *Cum Constantinopolē ἀπὸ Fortunam sacrificaret in urbē &c.* Nicephorus autem in cap. 20. libr. 10. sic habet: *ἐν τῇ βασιλικῇ τῇ τῆς κωνσταντινουπόλεως ἐπέδου τείχη &c.* Ex quo conjicere liceo, Nicephorum in hoc Sozomeni loco legisse *ἐπιδουμήνῳ*, non ut editum est *αὐδομήνῳ*.

καὶ ἀποβάλλω δασκαλίῳ. In codice Fuketiano scriptum inveni *καὶ ἀποβάλλω δασκαλίῳ*. quem admodum Christophorus & Savilius in suis codicibus invenerunt.

In Caput V.

Τὰ εἰρηρῖδια ἀφείλετο κωνσταντίου. Assentior Pag. 600

Christophorus & Savilius, qui *κωνσταντίνου* emendarunt. Primus enim Constantinus privilegia & aīonas Clericis tribuit. Certe Nicephorus in hoc Sozomeni loco legit *κωνσταντίνου*. Nam in c. 5. l. 10. ita scribit. *ἕσθ' κωνσταντίνου κληρικῶς ἐπιπέσιμῶς καὶ ἀπειθείαι, τῷ θεῷ τῶν τιμῶν, ἀπειθείαν &c.* Mallet tamen vocem *κωνσταντίνου* expungere, utpote superfluum. Certe Epiphanius Scholasticus eam non agnoscit. Sic enim vertit hunc Sozomeni locum. *Clericis autem omnia privilegia, honores, consuetudinesque subtraxit, & leges positæ pro eis solvit.* *καὶ τῶν πατρῶν ἡμῶν ἡραματεία.* Hunc locum emendavi ex manuscriptis codicibus Fuketiano & Leonis Allatii, in quibus scribitur *καὶ τῶν πατρῶν &c.* Exactores & susceptores tributorum, à Græcis dicuntur *πρακτορες* vel *πρακτῆρες*. Ita quoque legit Nicephorus, ut videre est in capite 4. libri 10. *ἡραματεία* veto sunt apochæ seu securitates, quas vulgo Quittantias vocamus.

προσέτι ἢ τὴν ἀναζήτησιν. Christophorus & Savilius emendarunt *προσέτι ἢ ἀναζήτησιν* *ἢ ἰσχυρῶν ἡραματείων*. Mallet tamen emendare hoc modo, *προσέτι ἢ κατὰ τὴν ἀναζήτησιν*. Duas enim causas affert Sozomenus, ob quas sacerdotes & clerici, multiq; ex plebe Christianorum, tormentis subditi sunt principatu Juliani. Prima est, quia cum jussi essent templa Gentilium, quæ destruxerant, reficere, aut pretium pro iis solvere, neutrum præstare poterant. Altera est, quia sacra vasa & donaria Ecclesiarum, quæ Constantinus imp. iis donaverat, ab illis requirebantur. Quæ cum tradere nollent Clerici, crudelissimè torquebantur. *δωμάριον* igitur refertur ad *ἰσχυρῶν*, quod non vidit Christophorus. Rectius itaq; Musculus hunc locum interpretatus fuerat hoc modo: *Cum autem nihil horū præstare possent, & ut in super sacras pecunias proferrerent, graviter torquebantur, & in carceres conjiciebantur sacerdotes & Clerici &c.*

ἰσχυρῶν ἐν μάλα ἡραματείας. In codice Fuketiano Pag. 601 desunt *ἰσχυρῶν*, quæ proflus superflua sunt, aut certe alterum illorum, prius videlicet. Porro hæc epistola Juliani ad Aetium, exstat hodie inter epistolæ ejusdem Juliani, hoc titulo *ἀετίῳ ἡραματείας*. Certe Philostorgius in lib. 7. cap. 6. disertè testatur Aetium à Leontio, Serra, Heliodoro

alisque Episcopis in unum collectis, Episcopum esse ordinatum.

In Caput VI.

Pag. 602 Η μὴ τῆς φύσεως συλλαμβάνουσι. Scribendum puto α μὴ τῆς φύσεως συλλ. Vult enim dicere Sozomenus, florem ætatis ac modestiam atque gravitatem, puellis decorem ac venustatem addere. Quæ sequitur autem sententia, non tales esse animos, qualia sunt corpora, sed ex animi institutis ac moribus formam corporum exprimi, meo quidem iudicio puerilis est, nec gravitati scriptoris Ecclesiasticæ Historiæ convenit. Miror tamen eam adeo placuisse Nicephoro, ut illam historiæ suæ inferuerit. Emendationem nostram confirmat Nicephorus, ut videre est in cap. 6. lib. 10.

καὶ ὅτι πολλοὶ κρότω. Quicumque hujus capituli titulum composuit, sive Nicephorus Callistus, sive quis alius, Athanasium septem annis apud sacram Virginem latuisse scribit. Sed si rem ad exactos calculos revocare voluerimus, sextantum, eosque non integros annos eum latuisse reperiemus: ab octavo scilicet Consulatu Constantii, ad Consulatum Tauri & Florentii, quo anno mortuus est Constantius. Cæterum Athanasium apud istam sacram Virginem tamdiu latuisse, vix credibile est. Assentior potius Gregorio Nazianzeno, qui in Oratione 21. ait, Athanasium post ingressum & ordinationem Georgii, recepit se in Ægypti monasteria, ibique latuisse usque ad principatum Juliani. Sozomeni tamen Narrationem confirmat Palladius in Lausiaca cap. 135.

In Caput VII.

Pag. 603 καὶ πάλιν ἵστούν. Assentior Christophorono & Savilio, qui huiusmodi emendarunt, licet reclamantibus libris. Certe orationis series aliter scribi non patitur. Nicephorus tamen ἵστούν legit, & bonorum publicationem à Sozomeno intelligi existimavit. Sic enim hunc Sozomeni locum expressit, καλοῦσι ἐκείνων τὰ φάρμακα καὶ αὐτῶν τὴν τοῦ ἐκείνων νόσον, ἢ τὰς ἰστίαις δημίουσιν. Verum hæc Nicephori conjectura proflus absurda esse mihi videtur.

εἰς ἑπισκοπὴν ἰουκκηρίου διέου. Amplector emendationem Christophorioni & Savilii, qui ἑπισκοπῶν legunt pro ἑπισκοπῶ. atque ita legitur videtur Nicephorus.

Pag. 604 χριστιανὸς οὖν δὴ ποτε. Hunc locum aliter scribendum putavit Nicephorus. Sic enim habet in cap. 6. lib. 10: καὶ γὰρ ἴσμεν χριστιανὸν εἶναι τὸν γεωργίου φωνίας, ἢ πικροῦ δὴ ποτε. Langus tamen Interpreter Nicephori, scripturam Codicum nostrorum sequi maluit. Sic enim vertit: Christianos certe, qualescunque illos tandem, Georgiana cadis, quam Græcos, auctores fuisse malisset. Ubi vox illa, qualescunque, designat tam hæreticos, quam orthodoxos. Posset etiam hic locus aliter emendari, insertâ particulâ hoc modo, χριστιανὸς ἢ οὖν δὴ ποτε &c. id est Christianos aut qualescunque alios, Judæos scilicet aut Manichæos.

In Caput VIII.

Pag. 605 Πολυτίμους τὴν ἀπειρίαν ὄρνεις. Non dubito

A quin scribendum sit ἀπειρίαν ὄρνεις, id est, pingues aviculas, quemadmodum in versione mea expressi. Conjecturam meam confirmat Epiphanius Scholasticus, qui hunc Sozomeni locum ita vertit: Conficiebantur enim omnimoda præciosaque medicamina ex pinguisbus volatilibus, ut eorum pinguedine corrupta & putria membra finirentur. Idem etiam confirmat Chryllostomus in oratione contra Gentiles.

τὰ τέτων λίπη. Epiphanius Scholasticus legisse videtur τὰ τέτων λίπη τὰ διαφθαρένια μέτρα ἐπίπλαστον, ut ex versione ejus apparet. Posset etiam scribi τὰ τέτων λίπη ὅτι τὰ διαφθαρένια &c. quemadmodum Savilius ad oram sui codicis annotavit. In codice Fuketiano pro διαφθαρένια scriptum est διαφθαρένα. Cæterum de morte hujus Juliani vide Theodoritum in lib. 3. Hist. Eccles. & Joannem Chrylost. in oratione 2. contra Gentiles de sancto Babyla, ubi de hujus Comitis fœda morte quædam narrat fati recondita. Sed corrigendum est obiter sancti Patris μαρτυρίαν φάσμα, qui de Juliani Comitis morte ita loquitur, quasi ante translationem Reliquiarum sancti Babylæ ea mors contigisset; cum tamen anno post illam translationem acciderit, Juliano scilicet quarto & Salustio Coss. ut constat tum ex Ammiano Marcellino in lib. 23. initio, tum ex Theodorito in lib. 3. Historiæ Eccles. Nam Ammianus Marcellinus mortem Felicis ac Juliani refert statim post Consulatum Julianum & Salustii, id est anno Christi 363. Theodoritus verò illorum obitum refert post Reliquiarum sancti Babylæ translationem. Quæ emendandi sunt Annales Baronii, qui Chryllostomum ἀδασαρίων λεγομένους, id retulit anno Christi 362.

ὁ τῆ βασιλικῶν ταμίῶν φορεῖσιν. Felicem intelligit Comitem sacrum largitionum, vel Helpidium Comitem rerum privatarum; de quorum fœdissimo exitu scribit Theodoritus in lib. 3. Historiæ Eccles. Vide si placet quæ olim notavi ad librum 23. Ammiani Marcellini non procul ab initio: ex quo discimus Felicem Comitem sacrum largitionum paulo ante Julianum Comitem Orientis obiisse.

In Caput IX.

Γεωργίου & Θεοδορείου. In codice Fuketiano, tam hic, quam in superiori capite Theodorus dicitur hic Presbyter, quem Julianus Comes Orientis interfici jussit ob fidem Christi. Theodoritus tamen vocatur ab Epiphanio Scholastico in lib. 6. Historiæ tripartitæ, & à Nicephoro in lib. 10.

ἐν ἀντιπέλαγος. In codice Fuketiano scriptum inveni ἀνωθεν, id est, altare sublime erexit, constructa scilicet subter abside, ut Martyrum reliquias ibi deponeret. Verba autem illa ἐν ἀντιπέλαγος locanda sunt ante verba ἀπὸ τῆς.

In Caput X.

ἐπιζυτῶμεν ὡς τὰ γαζαίων. Idem scribit Hieronymus in vita Hilarionis, cap. 28. his verbis: Urbs enim Gaza, postquam profecto de Palestina Hilarione, Julianus in Imperium successerat, destructo Monasterio ejus, precibus ad Imperatorem datus, & Hilarionis, & Helychis maricem

pertraverat amboque ut quarentur, toto orbe scriptum erat. Sed quod subjungit Sozomenus, Hilariorem hunc fugisse in Siciliam, falsum est si Hieronymo credimus. Nam Hilariem eo tempore fugit Oasim: ubi anni spatio plus minus mansit, nec nisi post Juliani Imperatoris obitum, Joviano Imperium obtinente, in Siciliam navigavit, ut ibidem docet Hieronymus.

Ἰωὸν δαίμωνιαντ & ἀνδρῶν. Hieronymus in vita Hilariem cap. 31. Sentariu quidam, inquit, cum in basilica B. Petri Romae torqueretur, clamavit in eo immundus spiritus. Ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilariem servus Christi, & nemo eum novit, & putat se esse secretum. Ego vadam & prodam illum &c.

πῶς τάλαντα ἐκεῖ φῆσαι. De hoc miraculo quod B. Hilariem apud Epidaurum perpetravit, videndus est Hieronymus in ejus vita. Id autem factum est Valentiano & Valente Coss. anno Christi 365. ut ex Hieronymo colligitur. Scribit enim Hieronymus, hoc miraculum ab Hilariem factum esse eo tempore, quo ingens illa maris inundatio contigit paulo post obitum Juliani. Porro inundatio illa accidit eo anno quem dixi, ut constat ex Ammiano Marcellino & ex fastis Idatii.

Pag. 608 αἰεὶ χάρουεν. In codice Fuketiano scriptum est χάρουεν. Apud Nicephorum vero χερύβεν. Epiphanius Scholasticus Carybdim habet, corrupte ut apparet.

ἀνέκερον αὐτάς. Idem refert Gregorius Nazianzenus in priore Invektiva adversus Julianum pagina 87. ubi eodem verbo utitur, quo hic Sozomenus. Et Billius quidem vir doctissimus, qui Gregorium Latine interpretatus est, vertit proscindere. Quod non probo. Nicephorus vero in capite 9. libri 10. hunc Sozomeni locum ita expressit: τὰς κατὰ τοὺς ἀνακείρουσ. quae verba Langus ita vertit, postrema ab inferioribus cas partibus rotanderunt. Ego decaivationem hoc verbo intelligi crediderim, quod ignominiosum supplicii genus fuisse constat. Potro sciendum est, sacras virgines olim intonsas fuisse, ut constat ex Concilio Gangrensi. Idque etiam in Gallia usitatum fuit temporibus Caroli Calvi, ut docet Canon 7. Concilii in verno Palatio. Plura vide apud Hugonem Menardum in notis ad Sacramentarium Gregorii Magni. Potest etiam verbum ἀνακείρου sumi pro deglubere, quo sensu usurpatur à Maximo Tyrio in sermone 40.

Pag. 609 δι' αὐτὸν κινδυνεύειν πολλῶν. Post hanc vocem in editis quidem & scriptis codicibus nulla est distinctio. Et Christophori sonus verbum περιπαδῶν retulit ad κινδυνεύειν. Ego tamen post vocem πολλῶν distinctionem malim apponere. Id enim concinnius mihi videtur & elegantius. Certe Gregorius Nazianzenus in priore Invektiva adversus Julianum pagina 88. hanc distinctionem confirmat. Sic enim ait de Marco Arethufio, ἐπεὶ ὁ ἡσυχῆ πολλῶν ἔδωκεν ἰκελευμένας, ἃ ἀγομῆτων, πολλῶν ὅτι αἰεὶ ἰουαῖς περιχότων &c. Vides post fugam Marci Arethufii multos tractos, multos in iudicium vocatos fuisse, eo quod Marcum occultare crederentur, multos etiam periculum

capitis subiisse. Non igitur solum ἐκινδυνεύειν περιπαδῶν, sed re vera περιπαδῶν.

ἕνικα ὅτι λίγη. Leve est, sed tamen non diffimulandum, quod dicam scribendum esse ἄν pro ἄν, quod confirmat Gregorius Nazianzenus. Occurrit hic error frequenter in his libris. Sed illum lectori studioso corrigendum relinquimus.

ἢ τῶτι ὄπαρχον. Salustium Praefectum Praetorio intelligit, virum sui temporis sapientissimum, de quo vide, quae notavi ad Ammianum Marcellinum. Eundem in hac historia laudat Gregorius Nazianzenus, sed tacito ejus nomine.

In Caput XI.

ἐν μέσῳ, πόλις ἦδ' ἐφρονῶν. In codice Fuketiano scriptum est μέσῳ. Sed non dubito quin scribendum sit μέσῳ, quemadmodum legit Epiphanius Scholasticus. Fuit haec urbs Phrygia Isularis, quae alio nomine Comopolis dicta est, ut docet Constantinus Porphyrogenetus in libro 1. de Thematibus, capite 1. & 4.

ἢ μάχιμ. In codice Fuketiano scriptum est ἢ μάχιμ, corrupte pro ἢ μάχιμ. Sic enim impius ille Praefes vocatur in Menologio Graecorum, die duodecimo Septembris.

ἢ ἡμῶν ἀμφὶ τὸ ἰσοδύον. Eudoxius eo tempore Episcopus erat Constantinopolcos, sub cujus jurisdictione erat Galatia. Non mirum est itaque, si Basilium qui erat Presbyter Ancyrae in Galatia, plebem colligere prohibuit Eudoxius. Ita enim interpretor vocem ἐκκλησιαστής. Sic Sozomenus eam vocem sumit in cap. 15. hujus libri, ubi ἐκκλησιαστής distinguit à ἀδελφεῖς; & alibi non semel.

In Caput XIII.

Παρά πῶς πάντων συνέσι. Rectius in codice Fuketiano scriptum est συναίσισι, id est consensus.

τὴς τὰ αὐτῶν φρονήτας, Procul dubio scribendum est τὰ αὐτῶν. In codice Fuketiano scriptum est τὰ αὐτῶν φρονήτας, quod non probo.

In Caput XV.

Προσέταξεν αὐτὸν ἐξίνα. Extat edictum Imperatoris Juliani ad Alexandrinos, quo Athanasius jubetur Alexandria excedere. Quod si quis capit legere, reperiet inter epistolas ejusdem Juliani num. 26. cui subungi debet epistola ejusdem Juliani ad Ecdicium Praefectum Aegypti. Est enim ejusdem argumenti. In vulgatis tamen editionibus disjunctae longo intervallo legantur haec duae epistolae.

ἢ πρὸς ἰδίον. Scribendum videtur ἰδίον, ut habet Nicephorus in capite 20. libri 10. Interpretes vero ita verterunt hunc locum, quasi legitur ἰδίον ἰδίον. Potest tamen defendi vulgata lectio hoc sensu, Julianus, cum Cyziceni Legatos ad eum misissent de quibusdam negotiis, & de instauratione templorum, laudavit eorum pietatem erga Deos; & cunctis concessit quibus ipse opus habebat, id est, quae ad falsorum Numinum cultum spectabant.

ἢ αἰδίσα. Scribendum puto αἰδίσα, quemadmodum legit Christophori sonus, ut ex versione ejus apparet. Ita quoque legit Nicephorus.

scriptum est ἡ βασιλιαν quod magis probo. Nicephorus tamen in cap. 23. lib. 10. vulgatam scripturam tuetur.

καὶ τὰ ἄλλα τῆς τήχης. In Fuketiano codice rectius scriptum est ἡ τῶν τῆς τήχης. Porro Nicephorus, & tam scripti quàm excusi codices, ab his verbis novam periodum ordiuntur, quos secuti sunt Interpretes Musc. & Christophi. Ego vero aliter hunc locum distinxī, & cum precedente membro jungendum putavi.

Pag. 622 ἦν δὲ ἐπὶ αὐτῶν πασιότων. Ante hæc verba desunt nonnulla, quæ supplevi ex Nicephoro in hunc modum: τήχη τῆς θύτης & ἀκούσας τοῖς δαίμοσιν ὑποβίβω: πτόμισο γὰρ δὴ θέν ἐν σαλαμῆ, τὴν ἐπὶ τῶν θυρίων πασιότων ἐβίβω &c. Utrum autem Nicephorus integriorem codicem nactus fuerit, an hæc ex conjectura suppleverit, affirmare non possum. Cæterum hanc fraudem Juliani notat Gregorius Naz. in priore Invectiva pag. 84.

λίγοι τινε τὰ δὲ. Aut vox τὰ δὲ delenda est, aut plura hoc loco desiderantur. Certe Nicephorus in libro decimo capite 23. hunc Sozomeni locum ita supplet: λίγοι τινε τὰ δὲ ἀράζαι.

ὡς γὰρ εἰς ἰαῖ &c. Sed ne sic quidem locus est integer. Porro hanc Historiam sumpsisse videtur Sozomenus ex Gregorio Nazianz. in priore invectiva adversus Julianum pagina 85. Ubi obiter notabis antiquum morem Christianorum, qui antequam vinum haurirent, Christum in ore & Crucis signo se munire consueverunt. Id enim diserte testatur Gregorius. Vid. Gretserum in libro quarto de Cruce, cap. 18. Cæterum in Gregorii loco ὑποβίβω interpretor, non frigida potationem, ut vertit Billius; sed vini refrigerati, nive scilicet aut glacie infusa.

ἑπολάων δὲ τίνα. Grammaticæ leges postulant, ut scribamus ἑπολάων δὲ τίς. Sequitur enim ἴση.

In Caput XVIII.

Pag. 624 Καὶ ἰδιόδοκον τῶν πῶ. Hunc locum ita scribendum ac distinguendum puto, ἰπὴν ἐἰδὸ δ' αἰσούσιν τῶν πλίων ἀπὸ πῶ ὑποβίβω δαυμάζοντες &c. quod proculdubio elegantius est vulgata lectione.

λίβη δὲ ἀπὸ ἀλφειᾶς. Apollinarius quoque Hieropolitanus Episcopus, qui vixit regnante Marco, librum scripsit eodem titulo, ut testatur Eusebius in libro quarto Historiæ.

ἄρῃς τῶν ἀκάνθων. Addendum est verbum φασίς ex Nicephoro.

In Caput XIX.

Pag. 625. Ἐπίσκεψεν τὸ ὑπὸ τῶν τῶν. Hunc locum non intellexerunt Interpretes. Nam Musculus quidem ita vertit, Mundus hic ab Imperatore isto tanquam à tauris supina cornua jaçantibus subversus est. Pari modo Christophorus interpretatur, nisi quod pro supinis taurorum cornibus, vertere maluit, cornua in sublime jaçantibus. Langus vero Nicephori Interpres ita transtulit. Perinde atque à præcipiti tauro, mundum ab ipso imperante everte jaçantes. Hanc autem inter-

pretationem hausisse mihi videntur ex Epiphonio Scholastico; qui locum Socratis ita vertit Et quoniam superstitionis sua causâ taurum idole frequentius immolabat, aram vel taurum in solido suo formari præcepit. Ob quam rem proficiscentes eum dicebant: Iste taurus everiet mundum. Sed nihil tale apud Socratem legitur. Solum enim ait Socrates, Antiochenos Julianum deridentes dixisse: Nummi tui taurum habent, & orbis eversum est. Gloriabatur scilicet Julianus, quod Gentilium templac sacrificia reparasset, quodque centenos interdum tauros Jovi immolaret, ut scribit Ammianus Marcellinus. Quare cum in ejus nummis taurus esset insculptus, hinc jocandi ansam arripientes Antiocheni dicebant, Non tauros à Juliano, sed orbem mactatum esse. ἀνατιθαρσθαι proprium est victimarum, quæ cum immolarentur Diis cælestibus, resupinari consueverant, quod Homerus vocat ἀνιρῶν. Vide Scholiasten Apollonii, & Favorinum in voce ἀνιρῶν; ubi etiam utitur verbo ἀνατιθαρσσαι ad eam rem significandam. Hinc ergo intelligimus, cur Sozomenus ἰπὴν τῶν τῶν dixerit. Colla enim taurorum resupinabantur à Victimariis, quoties Diis cælestibus sacrificabant.

σωιλθέντες ἢ χειρῶν. Assentior Christophorono & Savillo, qui particulam hic interunt hoc modo: σωιλθέντες δὲ ἢ &c.

In Caput XX.

Ἐλθὼν ἀπὸ τῆς βασιλείας. Scribendum est Ἐλθὼν ἀπὸ τῆς βασιλείας, ut legitur apud Nicephorum. ἀνομώτης ἡμέρας. Deest hoc loco articulus præpositivus hoc modo, ἡ ἀνομώτης &c. atque ita fere Nicephorus.

In Caput XXI.

ἴδιον ἀνίσκησι. In codice Fuketiano scriptum inveni ἀνίσκησι, quod magis probo.

ἡ πῶ ἀλώων ἱεροσολύμων. Dissentit Eusebius in Chronico, qui Nicopolim urbem in Palæstina conditam esse scribit, anno quarto Imperii Heliogabali. Ad quem locum vide, quæ notavit Josephus Scaliger, cujus sententiæ libenter accedo. Qui Sozomenum cum Eusebio ita conciliat, ut Nicopolim primo quidem à Romanis conditam esse dicat post excidium Hierosolymæ, & post devictos Judæos. Quod principatu Adriani factum esse existimo, tunc cum Ælia condita est. Postea vero instauratam eam esse censet regnante Heliogabalo, ut Alexandro. Ad hanc certe sententiam ipse Eusebius nos manu ducit. Ait enim conditam esse Nicopolim cum Julius Africanus legationem pro ejus urbis civibus suscepisset. Jam tum ergo stabat Nicopolis, cum Africanus legationem hanc suscepit. Neque enim pro viço legationem obiisset Africanus; nec Incolæ unius vici in Palæstina decernere unquam ausi essent, ut Legati ad Imperatorem mitterentur, qui jus civitatis impetrarent.

ἰλθὼν εἰς πῶ ἱερὸν πάλιν. Hinc explicandus est Palladius in vita Chrylostomi, ubi dicit, Hæmupolim habuisse Ecclesiam jam tum ab ad-

ventu Christi. Quasi Hermopolis prima ex Aegypti urbibus fidei Christi suscepit. tunc cum Christus in Aegyptum abductus est à Josepho. Verba Palladii sunt hæc de Theophilo. *λαβὼν πρὸ παροικίας, ἡν ἀπὸ τῆς χειρὸς παροικίας εἶχεν ἡ Διοσκόρου πόλις.* Dioscori urbem vocat Hermopolim, eo quod Dioseorus ejus loci esset Episcopus.

ἡ δὲ πόλις ἑώρακα ἦν ἀγιοπλίτων. Memorabile est, quod legitur in itinerario Hierosolymitano Antonini Martyris pagina 32. ubi de Campo Taneos loquitur: *Ἰμμενίον μὲν εἶναι τὸ ἐκεῖ ἵερὸν ὡς ἔστιν ἡ ἐκκλησία: Ἐκείνη ἡ πόλις ἀπὸ τῆς ἀνορθώσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐκτίθηται. Ἰβὶ ἰδόμενον τὸ πάλαιον ἵερὸν, ἐν ᾧ δὲ τότε ἦν ἡ πόλις ἡμεῖς ἰδόμεθα.*

In Caput XXII.

Pag. 631. *Καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται.* Extat epistola

Juliani Imperatoris ad populum Judæorum. inter ejus epistolas numero 25. cum hac nota, *ἐπιτομή.* Quæ verba significant dubium esse, utrum epistola germana sit, an spuria ac supposititia. Ego tamen eam epistolam ab ipso Juliano scriptam esse existimo, licet asperior videatur stylus. Verum ut obiter moneam, ejus initium nequaquam intellectum est ab Interprete. Ait enim Julianus quovis onere ac servitutis jugo graviore fuisse Judæis descriptiones improvisas & auri pensiones, quæ ipsis indicabantur: Sic enim interpretor verba illa *ἐπιτομή* ἀκροῦσθαι.

καὶ δὲ ἄλλοι ἀνὰ κατὰ. Alterutra vox superflua videtur. Certe Nicephorus in libro 10 capite 22. hunc Sozomeni locum describens, posteriorem duntaxat vocem retinuit. Porro hujus miraculi testis idoneus est Ammianus Marcellianus in Libro 23. initio. Id autem contigit Juliano Augusto 4. & Salustio Coss. ut ibidem testatur Marcellianus, qui fuit annus Christi 363.

HENRICI VALESII
ANNOTATIONES
IN LIBRUM SEXTUM
HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
SOZOMENI.

In Caput Primum.

Pag. 634. *Ἐπιτομή ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται.* In codice Fuketiano scriptum invenio *ἡ ἐπιτομή ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται*, quod magis probō. *ἡ ἐπιτομή ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται.* Hunc locum supplevi ex codice Fuketiano, in quo ita scribitur *ἡ ἐπιτομή ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται.*

Pag. 635. *κίλιον ἄθλα ποροθεῖς.* Græci κίλιον vocant tam equos, quam equites, qui singularibus equis vehantur, ut docet Hesychius & Suidas in voce κίλιον. Hoc autem loco pro equitibus accipi debent. Neque enim equis præmia proponuntur, sed equitibus. Hujusmodi porro equites à Latinis Singulares dicebantur vel Singulatores. Isidorus in lib. 18. originum cap. 35. de his ita scribit: *Equites singulares ideo currere dicunt, quia singulariter unusquisque cursum vite hujus peragat atque transit, alio tempore sequens alium.* Glossæ veteres, *Singulator ἰπποθεῖς κίλιον.* κίλιον tamen non solum singulares equites, sed etiam defultores dicebantur à Græcis, qui binos scilicet aut ternos equos transliebant. Certe κίλιον Homerus dixit in Odyssæa 6, de defultore.

A Sed & equi defultorii κίλιον vocantur ab Harpocrate in voce ἀμύπτοι. Duo autem erant genera Defultorum. Alii enim duos trahentes equos, ex uno in alterum desiliebat. Alii cum ad finem cursus venerant, ex equo desilientes currebant, ut ex optimo Scriptore docet Isidorus in libro 18. capite 36. Utrumque genus Defultorum distinguit Manilius in libro 5.

*-----: ludet per terga volantium.
Aut solo velatus equo, nunc arma movebit.
Nunc licet in longo per cursus præmia Circo,
Quidquid de tali studio formatur habebit.*

De his Defultoribus, qui ex equo vel curru desilientes currebant in Circo, loquitur Dionysius Halicarnassensis in libro septimo sub finem. Ubi eos ἀποβάτας à præcis Atheniensibus dictos esse scribit: quod quidem testatur etiam Harpocratio in voce ἀποβάτας. Ceterum hæc equestria certamina, quæ tunc Julianus in castris edidit, ad Pyrricham referri possunt, de qua multa olim notavi ad librum 14. Ammiani Marcellini. Postremo & illud nonendum est, scribendum esse hoc loco *ἡ ἐπιτομή ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξέρχεται*, ut scriptum habet Nicephorus.